

2020-012

Archeologienota Zelev Buffelstraat

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

28-8-2020

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Zelev Buffelstraat (provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein, 3839,04m² groot, heeft een onregelmatige vorm. Het grens in het oosten aan de Buffelstraat, in het noorden aan Hansevelde. Op de hoek van beide straten is ten noordoosten van het plangebied een woning met tuin gelegen. Aan de zijde van de Buffelstraat is een woning aanwezig, aan Hansevelde een weiland. De rest van het terrein is braakliggend. Op de luchtfoto van 2018 zijn er werken aan gang rond de woning en op het zuidelijke deel van het plangebied, hierbij werden een aantal gebouwen afgebroken. Wegens hun bouwvallige staat werden deze gebouwen op politiebevel afgebroken. De eigenaar van de grond kon meer informatie aanreiken over het plangebied: het noordelijke braakliggende deel was lange tijd in gebruik als boomgaard, het zuidelijke deel met de huidige en voormalige bebouwing is reeds sterk verstoord. Het grootste gedeelte van de gebouwen waren onderkelderde stallingen, daarnaast waren er nog meerdere beerputten aanwezig naast de gebouwen. Bij de recente afbraak werden alle funderingen uitbroken waardoor de grond ter hoogte van de gesloopte gebouwen tot ca. 1m diep is geroerd.

Het plangebied behoort tot het gehucht Hansevelde, dat op de Ferrariskaart uit ca. 1777 reeds wordt aangeduid en min of meer 1 geheel vormt met het meer westelijk gelegen gehucht Huivelde. Beide gehuchten liggen op ruime afstand ten oosten van de kern van Zelev. Het stratennet rond het plangebied is dan reeds aanwezig, en op het terrein worden een aantal gebouwen aangegeven. Op de kaarten van midden 19de eeuw is meer detail te zien; het betreft een bijna volledig gesloten vierkantshoeve aan de Buffelstraat, het westelijke deel van het plangebied is onbebouwd. Op de topografische kaarten van 1863 en 1879 is eenzelfde situatie te zien, op de topografische kaart van 1893 lijkt de gebouwconfiguratie enigszins gewijzigd te zijn. Op de luchtfoto van 1971 is de bebouwing verder uitgebreid naar de zuidwestelijke hoek van het plangebied. De zuidelijke helft van het terrein is dan zo goed als volledig bebouwd en verhard, er zijn meerdere losstaande gebouwen te herkennen. De noordelijke helft is onbebouwd en in gebruik als grasland. Recent werden de verharding en een aantal gebouwen verwijderd, zoals te zien is op de luchtfoto van 2018. Er zijn geen gebouwen meer aanwezig die teruggaan tot eind 18de eeuw. Het zuidelijke deel met de huidige en voormalige bebouwing is reeds sterk verstoord. Het grootste gedeelte van de gebouwen waren onderkelderde stallingen, daarnaast waren er nog meerdere beerputten aanwezig naast de gebouwen. Bij de recente afbraak werden alle funderingen uitbroken waardoor de grond ter hoogte van de gesloopte gebouwen tot ca. 1m diep is geroerd.

De dorpskern van Zelev ontwikkelde zich bovenop een zuidwest-noordoost georiënteerde rug die duidelijk herkenbaar is op het digitale hoogtemodel. Rond deze rug zijn lagere gronden gelegen die naar het zuiden overgaan in de Scheldevallei en naar het noordoosten in de Durmevallei. Het plangebied bevindt zich helemaal onderaan de zuidelijke flank van deze rug, net op de overgang met lagere gronden. Deze lagere gronden worden in het zuiden begrensd door de meanderende

Schelde. Dit is de enige natuurlijke waterloop in de omgeving van het plangebied, op bijna 2km ten zuiden van het terrein. Op het detail van het digitale hoogtemodel is te zien dat het plangebied centraal hoger is gelegen dan de randen ervan: ca. +5,80m TAW tegenover ca. +5,00 à +5,20m TAW. Op de bodemkaart wordt het plangebied aangeduid als Zcm(g): matig droge zandbodem met dikke antropogene humus A horizont. Dit zijn plaggenbodems.

In de nabijheid van het plangebied - en ten oosten van de kern van Zele in het algemeen - gebeurde nog geen archeologisch onderzoek. De laatste decennia vonden er wel meerdere onderzoeken plaats ten westen en ten zuiden van de dorpskern bij verkavelingswerken, bij de aanleg van een gasleiding en bij wegenwerken, waarbij diverse sites uit de metaaltijden, Romeinse periode en de middeleeuwen werden blootgelegd. Ze duiden op het grote archeologische belang van de zandrug en menselijke aanwezigheid op deze locatie gedurende duizenden jaren lang. Gezien het terrein veraf is gelegen van een natuurlijke waterloop, geen specifieke helling kent en er geen bodemkundige aanduidingen zijn dat er paleobodems bewaard zijn onder het plaggendeck, is er geen verhoogde verwachting voor in situ bewaarde steentijd artefactensites. Hiervoor zijn in de omgeving meer uitgelezen plekken aanwezig – hogerop de zandrug of dichterbij de Schelde. In 1777 was er reeds bebouwing op het plangebied, die mogelijk een oudere voorloper heeft. Ter hoogte van de recent gesloopte en de huidige bebouwing in het zuidelijke deel van het plangebied is er reeds een eerder grote en diepe verstoring aanwezig, in het noordelijke deel (grasland) is er vermoedelijk geen bodemverstoring aanwezig. De archeologische verwachting betreft voornamelijk sites met grondsporen uit de late middeleeuwen en nieuwe tijden, maar sites uit vroegere periodes zijn evenwel niet uit te sluiten.

De resterende gebouwen op het plangebied worden afgebroken en het terrein wordt verkaveld in 6 kavels voor halfopen bebouwing. Vier loten hebben uitweg naar Hansevelde, 2 naar de Buffelstraat. Rond de woningen komen tuinen te liggen, en bij elk lot wordt ook ruimte voor een garage voorzien. Er wordt geen nieuwe weg aangelegd op het plangebied. Er zullen aanzienlijke grondwerken plaatsvinden op het plangebied: sloop van de gebouwen, het bouwrijp maken van de percelen, bodemingrepen voor aanleg van de nutsleidingen en -voorzieningen, funderingswerken, het optrekken van woningen, aanleg van tuinen en verhardingen. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Het plangebied kent een bepaalde archeologische verwachting voor sites met grondsporen. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden, met die kanttekening dat de recent gesloopte en de huidige bebouwing reeds voor een grote bodemverstoring heeft gezorgd. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio, waarover archeologisch niks gekend is. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren op het noordelijke, niet bebouwde deel van het terrein; het zuidelijke en grotendeels verstoorde deel van het terrein wordt niet weerhouden voor verder vooronderzoek. Dit verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, omdat de terreinen pas worden verkaveld onder de opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een vergunning.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek in het noordelijke deel van het plangebied. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden hieronder behandeld.

2. Administratieve gegevens en afbakening

Locatiegegevens: Oost-Vlaanderen, Zelee, Buffelstraat 2

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 129529,20 en Y: 195294,02; X: 129636,43 en Y: 195346,65

Oppervlakte plangebied: 3839,04m²

Kadastergegevens: Zelee, afdeling 1, sectie B, perceel 1354F, 1357F

Het plangebied komt niet volledig in aanmerking voor verder vooronderzoek; het zuidelijke en grotendeels verstoorde deel van het terrein wordt niet weerhouden voor verder vooronderzoek. De resterende onderzoekszone is ca. 2000m² groot.

Figuur 1 Plangebied aangeduid op het kadasterplan (bron: geopunt.be) De zwart omrande zone wordt niet weerhouden voor verder vooronderzoek.

3. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven. Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?

- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op de boven- en onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methode dient te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle, ononderbroken proefsleuven, met een tussenafstand van 12 à 15m van middelpunt tot middelpunt. De sleuven zijn georiënteerd dwars op de Buffelstraat. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed. Daarnaast worden extra volg-, dwarssleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen.

Er wordt 10%, oftewel ca. 200m², van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 50m², door middel van volg-, dwarssleuven of kijkvensters, zodat in totaal zo 12,5% oftewel ca. 250m² onderzocht wordt.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. graven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Figuur 2 Indicatief sleuvenplan (blauw) geprojecteerd op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek. Minstens 1 van deze archeologen dient ervaring te hebben met onderzoek van meerperiodesites. Minstens 1 van deze archeologen dient minstens 200 werkdagen ervaring te hebben met onderzoek op zandgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen.